

OBSAH

Úvod k sedmému vydání	
Čtyři sebekritické poznámky	18
Předmět filosofie	20
Několik hlavních hledisek	22
PRVNÍ DÍL. MOUDROST VÝCHODU	
První kapitola: Filosofie staré Indie	26
I. Období védské	27
1. Kultura a náboženství doby hymnů	28
2. Období obětní mystiky – vznik kastovního systému	29
3. Období upanišad	31
Átman a brahma	33
Stěhování duší a vysvobození	35
Význam myšlenky upanišad	36
II. Neortodoxní systémy indické filosofie	36
1. Materialismus čarváka	37
2. Mahávira a džinismus	39
3. Buddhismus	40
Buddhův život	40
Buddhova nauka	41
K dějinám a šíření buddhismu	46
Systémy buddhistické filosofie	48
III. Ortodoxní systémy indické filosofie	52
1. Njája a vaišéšika	53
2. Sánkhja a jóga	54
3. Mímánsa a védánta	59
IV. Nástin dalšího vývoje a hodnocení	60
Druhá kapitola: Filosofie staré Číny	65
I. Konfucius	68
1. Konfuciův život	68
2. Devět klasických knih	68
3. Charakter konfuciánské filosofie	70
4. Mravní ideál	71
5. Stát a společnost	71

II. Lao-c'	73
1. Život	73
2. Tao a svět – tao jako princip	74
3. Tao jako cesta mudrce	75
4. Stát a společnost	76
5. K dalšímu vývoji taoismu	77
III. Mohismus a některé další směry	78
1. Muo Ti	78
2. Sofisté	79
3. Neomohismus	79
4. Legisté	80
IV. Velcí Konfuciovi žáci	80
1. Mencius	80
2. Sün-c'	81
3. Kniha Čung-jung	82
V. Nástin dalšího vývoje	83
1. Filosofie čínského středověku	83
Wang Čchung	83
Nauka o jinu a jangu	84
2. Buddhismus v Číně	84
3. Období neokonfucianismu	85
4. Charakter a význam čínské filosofie	87

DRUHÝ DÍL. ŘECKÁ FILOSOFIE

Všeobecná charakteristika. Hlavní periody	92
První kapitola: Předsókratovská filosofie až po vystoupení sofistů	96
I. Mílétští přírodní filosofové	96
1. Thalés	97
2. Anaximandros	97
3. Anasimenés	98
II. Pýthagorás a pýthagorejci	98
1. Život a učení Pýthagory	99
2. Pýthagorejci	99
III. Eleaté	100
1. Xenofanés	100
2. Parmenidés	101
3. Zénón z Eleje	101

3. Vitalismus. Tvarová teorie	424
4. Německá filosofie života a historismus	425
II. Pragmatismus	427
1. William James	428
2. John Dewey	429
3. Pragmatismus v Evropě: Schiller, Vaihinger	430
III. Nová ontologie a nová metafyzika	431
1. Kritický realismus: Nicolai Hartmann	432
Stará a nová ontologie	432
Stavba reálného světa	433
Člověk. Determinace a svoboda	435
Zhodnocení	436
2. Nová metafyzika	436
3. Novoscholastika a novotomismus	439
IV. Fenomenologie	440
1. Vznik	440
2. Edmund Husserl	441
3. Max Scheler	443
V. Filosofie existence	444
1. Obecné poznámky	444
2. Karl Jaspers	446
Bytí jako „obemykající“	446
Existence	447
Transcendence	448
Mezní situace a poslední ztroskotání	448
3. Francouzský existencialismus	449
4. Jiní představitelé filosofie existence	451
5. Martin Buber	451
VI. Rozvinutí otázky bytí: Martin Heidegger	454
1. K osobě	454
2. Obecné poznámky k dílu	455
3. Bytí a čas	457
4. Pozdější působení	459
5. Heidegger ve Francii. Několik francouzských myslitelů	462
VII. Sláva a konec marxismu	466
1. Úloha filosofie	466
2. Pojem hmoty a materialismus	466
3. Dialektický materialismus	468
4. Historický materialismus	470
5. Kritická filosofie společnosti	473
6. Rozloučení s marxismem?	476

Druhá kapitola: Témata a problémové okruhy dnešního filosofování	478
I. Obraz člověka (filosofická antropologie)	479
1. K pojmu a dějinám	479
2. Přínos Schelerův	481
3. Plessner	483
4. Gehlen	484
II. Jazyk	487
1. Pohled nazpět	487
2. Wilhelm von Humboldt	488
3. Radikální kritika jazyka: Fritz Mauthner	490
4. Změna v jazykovědě: Saussure	491
5. Ludwig Wittgenstein	492
6. „Linguistic turn“ (obrat k jazyku)	496
7. Jazykové jednání	500
8. Dvojitý výhled	501
III. Poznání a vědění	505
1. Novopozitivismus	505
2. Nová logika	508
3. Od Russela k analytické filosofii	513
4. Dva skeptici	517
5. Popper a kritický realismus	518
6. Hermeneutika	522
7. „Konstruktivismus“	523
8. Evoluční teorie poznání	525
9. Hranice poznání	528
IV. Co máme dělat?	532
1. Otázky života, otázky přežití	533
2. Člověk a příroda	534
3. Člověk a zvíře	536
4. „Světový étos“: Deklarace světových náboženství	539
5. Karl Popper k politické etice	541
6. Jazyk etiky	542
7. Utilitarismus	544
8. Diskurzivní etika neboli hledání posledního zdůvodnění	545
9. Evoluční etika	547
10. Odpovědnost	551
V. Mozek, vědomí, duch	554
Slovo na závěr	561
Poznámky	562
Jmenný rejstřík	581
Věcný rejstřík	587
Bibliografie	594

IV. Hérakleitos a přírodní filosofie 5. století	102
1. Hérakleitos	102
2. Empedoklés	104
3. Leukippovo a Démokritovo učení o atomech	105
4. Anaxagorás	108
Druhá kapitola: Vrcholné údobí řecké filosofie	109
I. Sofisté	109
1. Obecná charakteristika	109
2. Prótagorás a Gorgiás	111
3. Význam sofistiky	111
II. Sókratés	112
1. Sókratův život	112
2. Sókratova nauka	114
III. Platón	116
1. Platónův život	116
2. Platónova díla	118
3. Předběžná metodická poznámka	120
4. Dějinné východisko	120
5. Nauka o idejích	121
Podnět k filosofování a jeho metoda	121
Idea a jev	122
6. Antropologie a etika	124
7. Stát	125
Kritika dosavadních ústav	125
Ideální stát	127
8. Kritika a hodnocení	128
Platónovo postavení v řeckých duchovních dějinách	128
Platón a jeho vliv	129
Poznámka k nauce o idejích	130
Ke kritice nauky o státě	130
IV. Aristotelés	132
1. Aristotelův život	132
2. Aristotelovo životní dílo	133
3. Logika	136
4. Příroda	136
Fyzika	137
Stupňovitá říše živých bytostí	138
5. Metafyzika	138
Jednotlivé a obecné	138
Látka a forma	139
Čtyři příčiny jsoucna	139
Teologie	139

6. Antropologie, etika a politika.	140
Člověk	140
Zdatnost (ctnost)	140
Stát	140
7. Kritika a hodnocení	141
V. Sókratovské, platónské a aristotelské školy	142
1. Sókratovské školy	142
2. Platónikové	143
3. Peripatetici	143
Třetí kapitola: Řecká a římská filosofie po Aristotelovi	145
Všeobecná charakteristika. Helénismus	145
I. Stoikové	146
1. Zakladatelé a hlavní představitelé	146
2. Charakter a členění stoického systému	147
3. Stoická etika	149
4. Dějinný význam stoické filosofie	150
II. Epikúrejci	151
III. Skeptici	152
IV. Eklektici	153
1. Římský eklekticismus	153
2. Alexandrijský eklekticismus	154
V. Novoplatónikové	155
1. Plótínos	155
2. Konec novoplatónismu a antické filosofie	157

TŘETÍ DÍL. FILOSOFIE STŘEDOVĚKU

Všeobecná charakteristika. Vzestup křesťanství. Rozdělení period	160
První kapitola: Období patristiky	163
I. Protiklad antického a křesťanského duchovního postoje	163
1. Bůh a člověk	163
2. Člověk ve vztahu k člověku	164
3. Člověk a svět	164
4. Výlučnost křesťanství	165
II. První styky křesťanství s antickou filosofií u starších církevních otců	166
III. Vnitřní nebezpečí ohrožující křesťanství	167

1. Gnostikové	167
Původ a hlavní zástupci gnose	168
Základní myšlenky a povaha gnose	168
2. Manichejci	169
3. Arius a Athanasius	170
IV. Upevnění jednoty církve	170
V. Augustin	171
1. Augustinův život a dílo	171
2. Augustinova filosofie	173
Hlubiny duše	173
„Cogito, ergo sum“	174
Nauka o Trojici	174
Stvoření a časovost	175
Svoboda vůle a predestinace	176
Dějiny a obec Boží	177
VI. Učitelé mladší patristiky kromě Augustina	177
Druhá kapitola: Období scholastiky	179
Historické pozadí. Scholastická metoda	179
I. Raná scholastika (spor o univerzálie)	181
1. Sporná otázka	181
2. Realisté	182
Eriugena	182
Anselm z Canterbury	183
Vilém z Champeaux	183
3. Nominalismus: Roscellinus	184
4. Zatímní řešení: Abélard	184
II. Středověká arabská a židovská filosofie	186
Dějinné pozadí	186
1. Arabská filosofie	187
2. Židovská filosofie	187
III. Vrcholná scholastika	190
1. Albert Veliký	192
2. Tomáš Akvinský	193
Život a dílo	193
Vědění a víra	195
Existence a esence Boha	196
Člověk a duše	197
Politika	199
Význam Tomáše	200
Neslavná kapitola	201
3. Dante	202

IV. Pozdní scholastika	203
1. Roger Bacon	203
2. Duns Scotus	205
3. Vilém Occam	206
V. Německá mystika: Mistr Eckhart	209
ČTVRTÝ DÍL. VĚK RENESANCE A BAROKA	
První kapitola: Filosofie ve věku renesance a reformace	214
I. Duchovní obrat od středověku k novověku	214
1. Vynálezy a objevy	215
2. Nové vědění o přírodě	215
3. Humanismus a renesance	217
4. Reformace	219
5. Sociální a politické převraty na prahu novověku – nové právní a politické myšlení	222
Machiavelli	223
Grotius	224
Hobbes	224
Morus	225
II. Nejdůležitější systémy přechodného období	226
1. Mikuláš Kusánský	226
2. Giordano Bruno	228
3. Francis Bacon	231
4. Jakob Böhme	235
5. Závěrečná poznámka	237
Druhá kapitola: Tři velké systémy období baroka	238
I. Descartes	238
1. Život a dílo	238
2. Základní myšlenky	240
3. Vliv kartezianismu a jeho další vývoj. Několik kritických poznámek	242
II. Spinoza	245
1. Život	245
2. Dílo	246
3. Spinozův vliv – kritika	252
III. Leibniz	253
1. Život a spisy	253
2. Základní myšlenky Leibnizovy filosofie	256
Učení o monádách	256
Předzjednaná harmonie	257

Teodicea	258
3. Kritické poznámky. Další rozvíjení Leibnizových myšlenek	258

PÁTÝ DÍL. FILOSOFIE OSVÍCENSTVÍ A DÍLO IMMANUELA KANTA

První kapitola: Filosofie osvícenství	262
I. Anglie	262
1. Předchůdci anglického empirismu	262
2. Locke	263
3. Berkeley	266
4. Hume	268
5. Filosofie náboženství a etika v osvícenské Anglii	271
II. Francie	274
1. Přenesení myšlenek anglického osvícenství do Francie	274
2. Montesquieu	275
3. Voltaire	276
4. Encyklopedisté a materialisté	281
5. Rousseau	283
Život, dílo, hlavní myšlenky	283
Rousseauův význam	286
III. Německo	288
IV. K hodnocení osvícenství	291
Druhá kapitola: Immanuel Kant	292
I. Život, osobnost, díla	292
II. Předkritická perioda	294
1. Ke Kantovým přírodovědeckým spisům	294
2. Vypracování kritického problému	296
III. Kritika čistého rozumu	298
1. Charakter, struktura, základní pojmy	298
2. Transcendentální estetika	301
Prostor	301
Čas	302
Možnost matematiky	302
3. Transcendentální analytika	302
Problém	302
Kategorie	303
Dedukce čistých rozvažovacích pojmů	305
Trancendentální soudnost	306
Možnost přírodní vědy	306
4. Transcendentální dialektika	306

IV. Mravnost a náboženství	309
1. Kritika praktického rozumu	309
Některé základní pojmy	309
Základní myšlenky	310
2. Náboženství v mezích pouhého rozumu	313
V. Kritika soudnosti	315
1. Problém	315
2. Závěr ke třem Kritikám	317
VI. Pokritické dílo	319
1. Nejdůležitější spisy	319
2. Metafyzika mravů	319
Nauka o právu	320
Nauka o ctnosti	323
3. Závěr	324
VII. Ke kritice a hodnocení Kanta	325
1. Několik kritických hledisek	325
K vnitřní důslednosti systému	325
Ke Kantově metodě	327
Dnešní pohled	328
2. Kantův význam pro filosofii	329
ŠESTÝ DÍL. FILOSOFIE 19. STOLETÍ	
Úvodní přehled	332
První kapitola: Romantika a německý idealismus	334
I. První přijetí a rozvíjení Kantovy filosofie. Filosofové víry	334
II. Fichte	337
1. Život a díla	337
2. Základní myšlenky Fichtovy filosofie	338
3. Praktická aplikace	339
Etika	339
Stát	340
Náboženství	340
III. Schelling	341
1. Život, duchovní vývoj, hlavní spisy	341
2. Základní myšlenka filosofie identity	343
3. Příroda	343
4. Umění	345

IV. Hegel	346
1. Život a hlavní díla	346
2. Obecný ráz Hegelovy filosofie. Dialektická metoda	347
3. Trojstupňová stavba filosofie	349
Logika	349
Filosofie přírody	350
Filosofie ducha	351
4. Dějiny	352
5. Zhodnocení a kritika	353
Druhá kapitola: Pozitivismus, materialismus, marxismus	356
I. Pozitivismus ve Francii: Comte	356
1. Duchovní situace	356
2. Comtův život a dílo	356
3. Princip pozitivismu	357
4. Zákon tří stadií	358
5. Soustava věd	359
Úloha a užitek filosofie	360
Klasifikace věd	361
6. Společnost, stát, etika	362
II. Anglický pozitivismus	362
1. Duchovní situace	363
2. Bentham a Mill	364
3. Spencer	364
Darwin a myšlenka evoluce	365
Spencerův život a dílo	366
Zákon evoluce	368
Lidská společnost	370
Kritické zhodnocení	371
III. Rozpad Hegelovy školy a německý materialismus	371
1. Duchovní situace	372
2. Strauss a Feuerbach	373
IV. Marx	373
1. Život a spisy	373
2. Hegel a Marx	374
Dialektický materialismus	374
Odcizení a sebeuskutečnění	376
3. Historický materialismus	377
4. Kapitál	378
5. Význam a další působení	379

Třetí kapitola: Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche	381
I. Arthur Schopenhauer	381
1. Život, osobnost, díla	381
2. Svět jako vůle a představa	385
Svět jako představa	385
Svět jako vůle	386
3. Utrpení světa a vykoupení	389
Život jako utrpení	389
Estetická cesta vykoupení. Génius a umění	390
Etická cesta vykoupení: popření vůle	391
4. Závěrečné poznámky. Kritika	392
II. Søren Kierkegaard	393
1. Sókratés v Kodani	393
2. Existující myslitel a křesťan	394
3. Pozdější působení	396
III. Friedrich Nietzsche	398
1. Život a hlavní spisy	398
2. Jednota a charakter Nietzscheovy filosofie	401
3. Filosof s kladivem	403
4. Nové hodnoty	405
5. K hodnocení Nietzscheho	406
Čtvrtá kapitola: Novokantovství	409
I. Kritický návrat ke Kantovi	409
1. Obecná charakteristika	409
2. Marburská škola	410
3. Bádenská škola („jihozápadní“)	412
II. Příbuzné směry. Pohled do Ruska	413
SEDMÝ DÍL. HLAVNÍ FILOSOFICKÉ SMĚRY 20. STOLETÍ	
Nové období	418
První kapitola: Myslitelé a školy první poloviny století	421
I. Filosofie života a historismus	421
1. Obecné poznámky	421
2. Bergson	421
Prostor a čas, rozum a intuice	422
Élan vital	423
Morálka a náboženství	423